

dopoldneve smo namenili predavanjem, popoldne so udeleženci raziskovali na terenu, ob večerih smo predvajali filme. Izbiro tem smo prepustili predavateljem, vsi pa so se vsaj deloma navezovali na osrednjo temo, Soočanje izkušenj (post)tranzicije: Etnografske foto-zgodbe.

Kot prva predavateljica je nastopila Sarah Lunaček Brumen, ki je predstavila nekaj bistvenih konceptov vizualne antropologije in udeležencem postregla z nekaj nasveti za terensko raziskovanje. Sledili sta predavanji o materialni kulturi. Marija Krstić je spregovorila o vlogi materialne kulture v vsakdanjem življenju, Ljupčo Risteski pa je predstavil svoje raziskovanje materializacije socialnega spomina in politike identitet na primeru prenove Skopja. V zadnjem sklopu predavanj je Sandra Urem predstavila svojo analizo filmov Škole narodnog zdravlja, Miha Kozorog pa je predaval o preučevanju subkultur in življenja mladih.

Osnovni program smo popestrili še z večernim dogajanjem v obliki filmskih projekcij. Ogledali smo si etnografske in dokumentarne filme, ki so se dotikali zelo različnih tem, od ekologije do spominskih pričevanj o antifašističnem boju, svoje filme pa so predstavili tudi študenti. Z nami je sodeloval filmar Dimitar Anakiev, s katerim smo pripravili delavnico angažiranega dokumentarnega filma in si ogledali njegov film o problematiki izbrisa z naslovom Slovenija, moja dežela. Vsaki projekciji je sledila diskusija. Del spremljevalnega programa smo namenili še obisku Muzeja sodobne umetnosti Metelkova in Slovenskega etnografskega muzeja.

Pridobljeno znanje so študenti uporabili pri svojem terenskem raziskovanju. Razdelili so se v šest skupin, od katerih je vsaka opravila krajše etnografsko delo na poljubno izbrano temo. Ene so zanimale najbolj obiskane turistične točke. Drugi so raziskovali simbole Evropske unije, ki jih je mogoče videti po mestu, in jih soočili z ostanki dediščine nekdanje Jugoslavije. Tretje so

zanimali mestna tržnica in odnosi med branjevkami. Mnogi so raziskovali življenje na ulici. Izpostavili so problematiko preživljanja z delom na ulici, nekateri pa so se osredotočili na ulične glasbenike. Zadnja skupina si je za svoj objekt preučevanja izbrala kar svoje študentske kolege. Ob zaključku poletne šole je vsaka skupina predstavila svojo raziskavo v obliki foto-eseja oziroma kratkega filma.

Da bi dobili kar najbolj izčrpne povratne informacije in se dogovorili o prihodnosti RA, smo zadnji dan organizirali evalvacijski sestanek. Vsi sodelujoči so izpostavili izbiro prostora na AKC Metelkova mesto kot dobro platformo za izvedbo poletne šole. S tem smo namreč izstopili iz togih okvirov, ki nam jih narekujejo izobraževalne institucije, in vzpostavili začasno, a avtonomno polje delovanja, kar je imelo vrsto pozitivnih učinkov. Tradicionalno hierarhično razdelitev vlog, ki je utemeljena na dihotomiji med profesorji in študenti, smo na račun bolj sproščeni in enakovrednih odnosov med vsemi sodelujočimi postavili ob stran. Skušali smo spodbuditi dinamično medigro najrazličnejših mnenj, aspektov, pristopov, refleksij znotraj produkcije antropološkega znanja. Hkrati s podiranjem epistemoloških prepek so se razblinile tudi jezikovne bariere. V Infoshopu so tako ves teden odmevale pestre debate v vseh že obstoječih in sproti ustvarjenih bratskih jezikih. Prav zato smo se dogovorili, da tudi v prihodnje nadaljujemo tradicijo jezikovne pluralnosti. Čeprav bi radi videli, da se RA, tako kot podobne študentske iniciative, širi prek svojih meja, pa je prevladala težnja, da ostane šola, ki povezuje študente držav nekdanje SFRJ. Sodelujoči še naprej ostajamo v stiku in nudimo pomoč prihodnjim organizacijskim ekipam. Naše druženje se je končalo z odločitvijo, da se štafeta preda študentom Filozofske fakultete v Zagrebu. Roaming Anthropology ... se nadaljuje.

TO POT MALO DRUGAČE

Poročilo o delovanju študentske skupine ASS

V Sloveniji deluje relativno veliko število etnoloških in/ali kulturnoantropoloških društev, (pol)profesionalnih in amaterskih folklornih društev (slednjih pravzaprav kar mrgoli), ki bolj ali manj uspešno izpolnjujejo svoje naloge, se približujejo zadanim ciljem in z novačenjem novih rekrutov skrbijo za svojo reprodukcijo. Ob njihovih razhajanjih in zbliževanjih bi nemara lahko trdili, da med njimi obstaja določeno rivalstvo, določena konkurenca. Če je verjeti v zadnjem času vse preveč razširjeni floskuli, da konkurenca zagotavlja višanje kakovosti, sili tekmece v širjenje svoje ponudbe ter s tem odločilno prispeva k inovativnosti in raznovrstnosti, bi morala biti etnološko-antropološka scena pri nas nekoliko bolj pisana, kot je bila v preteklih letih. Ali med društvi, ki se tako ali drugače ukvarjajo s preučevanjem davnih in sodobnih ljudi ter njihovih načinov življenja, če se izrazimo z besedami Marvina Harrisa, vlada živahno sodelovanje ali na-

gajanje, miren soobstoj ali ignoranca, je seveda stvar debate, a dejstvo, da obstaja več med seboj različnih društev, ostaja. Menimo, da je slovenska etnološko-antropološka scena v zadnjem letu postala bolj radoživa, da kaže več strasti in da je postala bolj odprta, a da kljub temu nekatere težave ostajajo.

Tudi najmlajše in verjetno najbolj odprto etnološko in antropološko društvo pri nas kljub vložnemu trudu za svobodnejši način delovanja pestijo nekatere težave, ki po našem mnenju izvirajo iz same oblike organiziranja njegovega notranjega in zunanjega delovanja.

Navkljub vsem hvalevrednim dosedanjim dosežkom, aktualnim in prihodnjim možnostim poglobljanja praktičnega, raziskovalnega, empiričnega in teoretskega znanja, ki jih zagotavljajo vsa glavna društva pri nas, smo se nekateri počutili utesnjene v društvenih strukturah, kjer vladajo uveljavljeni in izkušen(ej)si,

* Blaž Bajič, absolvent Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. 1000 Ljubljana, Ulica bratov Učakar 34, E-naslov: blazno@gmail.com

večinoma starejši kolegi in kolegice. Občutek nemoči in brezglasnosti pa nas ni odvrnil od (poskusa) aktivnega soustvarjanja pokrajine naših ved. Nasprotno, spodbudil nas je, da smo začeli iskati svojo pot, na kateri nam ni treba paziti, kaj počnejo drugi in kako. Spodbudil nas je k oblikovanju študentske skupine, neodvisne od vseh institucij, osamosvojen spon, ki jih samoniklo prinaša ustaljen študijski proces. Spodbudil nas je, da se povežemo kot kolektiv in oblikujemo Anthropology Students' Sessions (ASS). Na poti, ki to (še) ni, ki je vselej tik pred tem, da nastane, poti, ki je v nenehnem nastajanju iz tavanja po neraziskani pokrajini, združene posameznice in posamezniki v enakovrednem in enakopravnem sodelovanju s konsenzualno sprejetimi odločitvami širimo svoja obzorja, delimo poglede in aktiv(istič)no sodelujemo z marginaliziranimi in diskriminiranimi družbenimi skupinami. V dolgotrajnem ali občasnem sodelovanju študentk in študentov z vseh stopenj študija, študentk in študentov iz tujine, tvorimo kolikor je le mogoče inkluzivno skupino brez formalnih funkcij, brez vodstva, brez članstev in brez članarine, ki bazira na samoiniciativnem delovanju in medsebojni podpori.

Vsako tavanje se začne s prvim korakom – ali še pred njim. Po kratkih urah neskončnih debat ob kavi ali pivu v barih na Zavetiški ulici in njeni bližnji okolici smo vedno znova ugotavljali, da bi bilo vredno in koristno v pogovore vključiti čim širši krog ljudi, zainteresiranih za etnologijo in antropologijo, pa tudi družboslovje in humanistiko na sploh. Kljub ponesrečenemu prvemu koordinacijskemu sestanku smo prvo srečanje izpeljali 26. oktobra 2010. Takrat je kolega predstavil zahodno ezoterično tradicijo kot potencialno področje antropološkega raziskovanja. V tistem obdobju so srečanja ASS potekala v prostorih Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo, ki nas je širokogrudno gostil vse do začetka leta 2012, ko smo iz želje po večji avtonomiji in javni dostopnosti srečanja začeli prirerjati v Infoshopu, ki deluje znotraj AKC Metelkova. Za nesebično infrastrukturo in konceptualno podporo pri delovanju ASS-a smo ekipi Infoshopa izjemno hvaležni. Tam sodelujemo tudi v drugih projektih¹ ter tako poskušamo alternativnim socialnim prostorom in kulturnim praksam dodati še eno, etnološko oz. antropološko dimenzijo. Ker se je v preteklih dveh letih zvrstilo prek 40 srečanj v obliki predavanj, potopisov, bralnih krožkov, filmskih večerov, različnih delavnic in okroglih miz, ne moremo vseh opisati tako, kot bi si zaslužila. Izpostavljam le pet najbolj odmevnih, najbolj produktivnih in nemara tudi najbolj obiskanih.

Eno najbolj razburljivih srečanj je bilo že kmalu po začetku naših tedenskih sestajanj. 16. novembra 2010 smo pripravili projekcijo filma o nogometnih navijačih, kolegica pa je predstavila izsledke svoje raziskave, ki jo je izvedla med pripadniki navijaške skupine Violen iz Maribora. Tisti večer nam je ostal v spominu zaradi gostov, ki jih nismo pričakovali in ki se navadno ne udeležujejo tovrstnih dogodkov. Med predvajanjem filma je v predavalnico vstopilo več pripadnikov skupine Green Dragons. Po začetnem presenečenju, pomešanem z nelagodjem, končani projekciji filma in kolegičini predstavitvi se je razvila živahna

debata, v kateri smo skupaj z navijači razmišljali o navadah in razmerjih, ki vladajo v posameznih navijaških skupinah ter med njimi. V tistem trenutku smo spontano presegli delitev raziskovalec – raziskovani in poskušali tako oblikovati nove misli, nove načine razmišljanja.

Novembra 2011 smo trije »assovci« ob manjši pomoči Študentske organizacije Univerze v Ljubljani pripravili cikel predavanj o antropologiji. Na prvem od treh javnih predavanj, ki jim je vsakič sledila tudi daljša diskusija, smo povzeli zgodovinski razvoj naše vede od njenih začetkov pa vse do njenih sodobnih trendov. Na drugem smo se osredotočili na sorodstvene sisteme, saj so bili ti dolgo eno najpomembnejših raziskovalnih področij (če že ne prav najpomembnejši), o katerem imamo etnologi/antropologi in etnologinje/antropologinje tudi danes marsikaj povedati. Na zadnjem predavanju pa smo se osredotočili na tisti nevarni in trdovratni simbolno-kulturni konstrukt, ki se zaradi svoje navezave na fenotipske značilnosti ljudi marsikomu kaže kot naravna danost. Osredotočili smo se na idejo rase, njenega spremljevalca – rasizem – in izključevalne prakse, ki iščejo svojo utemeljitev v drugih dejavnikih. Največ pozornosti smo namenili ekstremnemu primeru izključevanja v Sloveniji, izbrisu 25.671 ljudi iz registra stalnih prebivalcev RS, ki je kruto zaznamoval njihova življenja in življenja njihovih najbližjih na vseh ravneh zasebnega in družbenega življenja.

Prvo srečanje v našem novem domovanju, 23. februarja 2012, smo namenili obravnavi subkultur, še posebej določene subkulture. Obe predstavitvi sta se nanašali na t. i. čefurje. Avtorja prve sta poskušala prikazati emsko perspektivo. Na podlagi etnografske raziskave sta poskušala pokazati, kako sebe in svoj način oblačenja koncipirajo čefurji. Avtorja druge predstavitve pa sta se osredotočila na zrealno perspektivo. V svoji etnografski raziskavi sta se ukvarjala z diskurzom o zunanji podobi čefurjev in pomenih, ki jih obravnavani diskurz ustvarja za študente in študentke, ki se ne identificirajo kot čefurji. Kritično pa sta izpostavila tudi izključevalne prakse, ki se kot posledice diskriminacije na ravni diskurza odražajo tudi v družbenem življenju ljudi, ki so označeni kot čefurji. Ti dve predstavitvi sta plod raziskovalnih nalog, ki sta nastali med študijem in ki bi sicer – tako kot na žalost večina nalog – obležali na dnu predala. Nedvomno je k preoblikovanju ene od teh nalog v objavljeno besedilo prispevala tudi podpora, ki sta je bila avtorja deležna na takratnem ASS-u. Na srečanju ASS, ki smo ga organizirali 8. marca 2012, da bi kritično pretresli vsebino družinskega zakonika in v javno debato prispevali svoja mnenja, smo se odločili za aktivno sodelovanje v predreferendumskega dogajanja. Posneli smo film *Misliti družine*,² ki si ga je do dne, ko pišemo ta prispevek, ogledalo skoraj pet tisoč gledalcev in gledalk. V njem smo se skušali izogniti enoznačnemu pogledu na problematiko družinskega zakonika. Skozi mnenja kulturnih antropologov smo poskusili osvetliti tako prednosti kot pomanjkljivosti na pomladanskem referendumu zavrženega zakonika. V ospredje pa smo poskusili potisniti tudi širše družbeno ozadje problematike, ki prepogosto ostaja spregledano.

Na enem zadnjih »assovanj« pred pisanjem pričujočega besedila, 17. oktobra 2012, smo – kot že nekajkrat poprej – zavili v

¹ Sodelovali smo denimo pri organizaciji enajste izvedbe Antifa Festa, ki je bil 26. 4. 2012 v Infoshopu in klubu Gromka na Metelkovi (glej: <http://program-infoshop.blogspot.com/2012/04/program-260412.html>) in antropološke poletne šole Roaming Anthropology 6, ki je bila med 8. in 14. 7. 2012 v prostorih Infoshopa (glej predhodno poročilo v pričujoči publikaciji).

² Film *Misliti družine* si je mogoče ogledati na http://www.youtube.com/watch?v=rqHRmw_5fxA

Poznov večerna diskusija v prostorih Oddelka EIKA.
Foto: Maruša Golob, Ljubljana, 23. 11. 2010

Kolegica predstavlja svoje polletno bivanje v Braziliji.
Foto: Blaž Bajič, Ljubljana, 7. 11. 2012

nekoliko bolj eksplicitno anarhistične vode. Razpravljali smo o pomenu nekaterih konceptov, ki lahko spadajo (ali pa tudi ne) na anarhistični rajon. Debatno je zaznamovala predstavitev nekaterih usmeritev znotraj anarhizma. Za tiste bolj pravoverne etnologe/-inje in antropologe/-inje je bil gotovo najbolj zanimiv del diskusije opis poskusa etnografske raziskave mednarodnega anarhističnega srečanja v Saint Imierju v Švici, ki bi se zaradi izjemne kompleksnosti izkazal za velik zalogaj tudi za izkušenejše terenske raziskovalce in raziskovalke – tudi ob pomoči kakšnega serendipitija ali treh.

V letih dosedanjega delovanja smo posameznice in posamezniki, ki smo vsak na svoj način prispevali k vsebini naših srečanj in njihovi izvedbi, prihajali in odhajali, se pridružili zgolj za kratek čas, za daljše obdobje ali v njem sodelujemo od samega začetka, izoblikovali fluidno in odprto, a stabilno skupino. Oblikovali smo skupino, ki ne počiva na dosedanjem delu, ampak skupino, ki ves čas išče nove možnosti, nove načine sodelovanja navznoter in navzven, skupino, ki vedno in povsod išče nove poti. Od klasičnih predavanj in diskusij se gibljemo h gibalnim delavnicam in družabnim večerom. Nedavno smo oblikovali cikel filmskih večerov, na katerih ne gledamo etnografskih filmov, kot bi

bilo morda pričakovati, ampak izbrane filme popularne, predvsem znanstvenofantastične produkcije, ki se ob hermenevitični interpretaciji hitro pokažejo kot zanimiva začetna točka za razumevanje sodobnega sveta. Ob rednih tedenskih srečanjih bomo v prihajajočih mesecih pripravili dva celodnevna dogodka, nekakšna miniaturna simpozija – z mednarodno udeležbo, izbranimi aktualnim temama, a za akademsko sceno nestandardnim *do it yourself* načinom organizacije in izvedbe.

Zavedamo se, da naše delovanje ne prispeva veliko k najnovejšim etnološkim in antropološkim dognanjem, a njegov prispevek se skriva nekje drugje. Moč našega delovanja, ki izvira iz samega načina delovanja, je skrita v občutku egalitarnosti posameznic in posameznikov, ki dogodke samo obiskujejo kot poslušalci in opazovalci ali pa jih aktivno soustvarjajo. Načeli egalitarnosti in konsenzualnosti, ki nikakor nista samoumevni in katerih izvajanje v praksi zahteva precej dela, po naše pomembno prispevata k svobodnejšemu delovanju, odkritejšemu in lažjemu izražanju mnenj in predlogov. Našteto pa je prav gotovo temelj, ki omogoča potencial za oblikovanje kakovostnih izdelkov, svežih zamisli in miselnih prebojev. Ti so pa tisti, ki vse nas preganjajo in poganjajo.